

ZBIORY ARCHIWALNE INSTYTUTU POLSKIEGO I MUZEUM IM. GEN. SIKORSKIEGO W LONDYNIE

Założony 2 maja 1945 r. w Londynie Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego (IPMS) – początkowo jako Instytut Historyczny im. gen. Sikorskiego – należy do najważniejszych instytucji kulturalnych i naukowych polskiej emigracji. Gromadzi on archiwa i pamiątki z działalności władz państwowych na obczyźnie oraz dokumenty i sztandary Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (PSZ). W jego posiadaniu znajduje się największy poza krajem zbiór polskich militariów.

Podstawowy zrąb zbiorów powstał na mocy decyzji rządowej przekazującej Instytutowi na własność akta służb archiwalnych PSZ i urzędów cywilnych. Część materiałów (w tym dotyczące działalności na kraj po 1945 r.) przekazano dopiero po likwidacji władz RP na uchodźstwie w latach 1990–1992.

Chronologicznie archiwalia IPMS można podzielić na cztery grupy: akta państwowe i wojskowe sprzed 1939 r., materiały – głównie relacje – dotyczące kampanii wrześniowej, akta dotyczące działalności władz i urzędów emigracyjnych, walk PSZ oraz sytuacji Polaków w latach 1939–1945, materiały obrazujące życie emigracji po 1945 r. Uwzględniając kryteria rzeczowe, wydzielić można akta urzędów cywilnych, akta wojskowe, kolekcje prywatne i kolekcje tematyczne. Wśród tych pierwszych znajdują się między innymi akta Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP, Rady Narodowej, Prezydium Rady Ministrów, poszczególnych ministerstw, placówek dyplomatycznych. Na akta wojskowe składają się dokumenty jednostek wojskowych, rodzajów wojsk i służb, kroniki i dzienniki działających. Spośród kilkuset kolekcji prywatnych trzeba wymienić akta gen. Władysława Sikorskiego z podstawowym źródłem do dziejów sprawy polskiej w pierwszym okresie drugiej wojny światowej *Dziennikiem czynności gen. Sikorskiego*, kolekcję gen. Władysława Andersa (z bogatym zbiorem dokumentów dotyczących stosunków polsko-sowieckich), Edwarda Raczyńskiego, Adama Ciołkosza, Stanisława Kota, Tomasza Arciszewskiego, gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego, płk. Wincentego Bąkiewicza. Kolekcje tematyczne obejmują między innymi zbiory kół oddziałowych i organizacji kombatanckich, zawierające bogate materiały do historii PSZ, a także na przykład archiwalia związane

z funkcjonowaniem obozów jenieckich, zbrodnią katyńską, uchodźcami polskimi w różnych krajach. Ważną pomocą archiwalną są stale poszerzane szczegółowe inwentarze i kartoteki, w tym osobowe.

Od 1988 r. autonomiczną częścią IPMS stało się Studium Polski Podziemnej (SPP), przechowujące dokumentację polskiego państwa podziemnego i komórek emigracyjnych pracujących na jego rzecz, utworzone 19 lutego 1947 r. przez byłych oficerów Armii Krajowej i działaczy Delegatury Rządu na Kraj. Zasób SPP składa się z 24 działów. Najważniejsze z nich to akta Oddziału VI (Specjalnego) Sztabu Naczelnego Wodza (zawierające między innymi korespondencję między AK a Sztabem NW, materiały wojskowych baz łączności) i Działu Społecznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zajmującego się łącznością władz cywilnych RP z Krajem – tu znajdują się między innymi depecze wymieniane między Delegatem Rządu na Kraj a Londynem, depecze Kierownictwa Walki Cywilnej, materiały poczty kurierskich do Kraju. Bardzo bogaty i różnorodny materiał zawiera kilkadziesiąt kolekcji osobowych (archiwa działaczy politycznych i żołnierzy) oraz rzeczowych (na przykład Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”). Niezwykle ważnym źródłem danych biograficznych, ale także na przykład o strukturach konspiracji i ich obsadzie, są teczki personalne żołnierzy i urzędników Oddziału VI Sztabu NW, cichociemnych, akta Komisji Weryfikacyjnych Żołnierzy AK i Komisji Krzyża AK – w sumie dotyczą kilkudziesięciu tysięcy osób. Kilka tysięcy relacji dotyczy zarówno sytuacji Kraju w czasie wojny, jak i w pierwszych latach po 1945 r. Inne działy zawierają między innymi wydawnictwa konspiracyjne, prasę „gadzinową”, obwieszczenia niemieckie, fotografie, filmy, mapy i plany, nagrania fonograficzne.

Archiwa IPMS i SPP kierowane przez Andrzeja Suchcitzą są instytucjami żywymi, stale powiększającymi i opracowującymi swój zasób, tworząc między innymi różnego rodzaju kartoteki, szczególnie osobowe, ułatwiające korzystanie z ogromnego bogactwa informacji zawartych w dokumentach (obecnie ponad 1,5 km akt). Należy podkreślić, że praca archiwów opiera się na zaangażowaniu pracowników honorowych, najczęściej starszego pokolenia.

W oparciu o zasób archiwalny IPMS i SPP opublikowano wiele ważnych wydawnictw źródłowych, w tym tak podstawowe jak *Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej* (wielotomowe, kontynuowane od 1950 r.) oraz *Armia Krajowa w dokumentach*, t. 1–6 (Londyn 1970–1989).

Podstawowe informacje o zasobie archiwalnym IPMS i SPP można znaleźć w publikacjach:

- Wacław Milewski, Andrzej Suchcitz, Andrzej Gorczycki, *Guide to the Archives of the Polish Institute and Sikorski Museum*, vol. 1, London 1985 (vol. 2 w przygotowaniu)
- Andrzej Suchcitz, *Informator Studium Polski Podziemnej 1947–1997*, Londyn 1997.

Siedziba IPMS: 20 Princes Gate, London SW7 1PT, tel. (0044)-20-7589 9249
Siedziba SPP: 11 Leopold Road, London W5 3PB, tel. (0044)-20-8992 6057